

1894: XVI. t.-cz. 9. §-ában meghatározott jelentését. Ily esetben a haláleset felvétele is a katonai és a polgári hatóság vagy egészségügyi intézmény által a halálesetről kiállított hiteles írásbeli közlés alapján történik és nincs szükség arra, hogy a hagyatéki bíróság az örökösödési eljárásról szóló 1894: XVI. törvényczikk végrehajtása tárgyában 43194/1895. I. M. szám alatt kibocsátott rendelet (1895. évi Rend. Tára II. kötet 546. lap) 6. §-ának 1. bekezdése értelmében a haláleset felvételét elrendelje. A haláleset felvevő közeg köteles a felvételi ívet az 1894: XVI. t.-cz. 20. §-ában meghatározott nyolcz nap helyett harmincz nap alatt annak a kir. járásbírósnak beküldeni, amelynek területén az ő székhelye van.

2. §.

A jelen rendelet 1. §-a nem zárja ki, hogy a hagyatéki bíróság az érdekeltek kérelmére a haláleset felvételét az idézett 43194/1895. I. M. számú rendelet 6. §-ának 3. bekezdésében említett hiteles adat alapján a jelen rendelet 1. bekezdésének akár *a)*, akár *b)* pontja alá eső katonai és polgári egyénekre is elrendelje. A haláleset felvétele elrendelhető az idézett 6. § 3. bekezdése értelmében a katonai hiteles veszteséglijstrom alapján is, ha az örökhagyó személyazonossága kétségtelenül megállapítható.

3. §.

Azokra a katonai egyénekre, vagy a katonai kötelékbe nem tartozó, de a mozgósított fegyveres erőt követő azokra a polgári egyénekre nézve, akik háború (mozgósítás) idejében az 1894: XXXIII. és az 1904: XXXVI. törvényczikk hatályosságának területén kívül haltak meg és nem esnek a jelen rendelet 1. bekezdésének *b)* pontja alá, a haláleset felvételét a hagyatéki bíróság az örökhagyó személyazonosságának megállapítása után az idézett 43194/1895. I. M. számú rendelet 6. §-ának 3. bekezdése értelmében a katonai hiteles veszteséglijstrom alapján is elrendelheti, ha az örökhagyó az 1894: XVI. törvényczikk hatályosságának területén fekvő ingatlant, vagy oly ingó vagyont hagyott hátra, amelyre nézve az 1894: XVI. t.-cz. 8. §-a értelmében a magyar hagyatéki bíróságnak kell eljárnia.

*

Kiskorú gyermek örökbefogadásának megkönnyítése a háborús események által indokolt esetekben. (A m. kir. minis-
teriumnak 1915. márczius 30-án kelt 1106/1915. M. E. sz. rendelete.)

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre . . . 10 kor. Félévre 6 „	Felelős szerkesztő: Dr. HOLITSCHER SZIGFRID budapesti kir. közjegyző.	Szerkesztőség és kiadó- ==== hivatal ==== Budapest, VI, Andrásy-út 1.
--	---	---

Tartalom. A magyar közjegyzői intézmény története — A moratorium-feloldó rendelet. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények.

A magyar közjegyzői intézmény (1874: XXXV. és 1886: VII. törvényczikkek) története.

Írta: **Rupp Zsigmond**, budapesti kir. közjegyző.

(Folytatás.)

A közjegyzői okirat „nyelvének“ kérdésében a nemzetiségi politika dominálta a helyzetet.

Valóban szomorú világot is vetett ennek parlamenti tárgyalása: polyglott hazánknak nemzetiségi viszonyaira! Nincs is Európában, de talán az egész világon oly második állam, melynek közéletét a különböző nemzetiségbeli polgártársainknak — sajnos — részben még hazánk határain túl is kacsintó politikája közéletünket, annak idejében a jogéletre is kihatólag annyira széttagolta volna, mint épen hazánkban!

Észlelhetők hasonló széthúzó rúgók ugyan más államokban is, de sehol oly mértékben, mint itt; no meg talán, bár kisebb mérvben, Ausztriában is! Csak-hogy emitt a német elem mégis hathatósabban dominálja a helyzetet mint mi: magyar hazánkban.

Ami az előkészítő munkálatokat illeti: furcsa, hogy az 1870. évben közzétett *Bittó-féle törvényjavaslat* a nyelv kérdéséről közvetlenül mit sem szól. De követeli (3. §), hogy a közjegyző az 1869. évi IV. törvenyzikk 6—7. szakaszaiban előírt képesítvényt kimutassa. Ez utóbbi szakaszok azonban szintén nem rendelkeznek ugyan közvetlenül a „nyelv“ kérdésében, csak-hogy a nemzetiségi egyenrangúságról szóló XLIV. t.-cikknek szabályaira utalnak. E törvény pedig 13. szakaszában a bíróságok hivatalos nyelve gyanánt „*kizárólag a magyar nyelvet*“ állapítja meg.

A *szakbizottság*, melynek kebelében a nyelv kérdése egyáltalán nem tárgyalatott, csak e két elvet állapította meg: hogy t. i. a közjegyző „*magyar honpolgár*“ — és az ország „*hivatalos nyelvében*“ jártas legyen.

Ami pedig a parlamentnek tárgyalásait illeti, — emitt nem tárgyalatott oly kérdés (a kényszer kérdését kivéve), amely körül oly élénk harcz fejlődött volna, mint a nyelv kérdésében, és pedig egyrészt a nemzetiségi képviselők és másrészt a magyar államnyelvnek védői között.

E harcz kiindulási pontját szolgáltatta pedig a *Pauler-féle kormányjavaslat* 2. §-ának azon egyik rendelkezésén kívül, mely szerint „*közjegyző csak teljeskorú magyar honpolgár lehet ki az ország hivatalos nyelvét teljesen bírja,*“ főleg a 7-ik §. abbeli javaslata, mely szerint „*a közjegyzői kinevezés magábanvéve csak magyar közjegyzői okiratoknak felvételére ad jogosítványt, más nyelven való okiratok felvételére azonban az igazságügy-minister adja a jogosítványt ha e nyelvbeni teljes jártasságát kimutatja.*“

Bátran figyelmen kívül hagyhatjuk a majdnem két teljes ülést (1874. április 24. és május 4.) betöltő vita különféle javaslatainak kaleidoskopját, csak röviden annyit, hogy a szászok szószólói (*Knapp Gusztáv, Trauschenfels Emil*) hivatalos nyelv gyanánt teljes *paritással a magyarral a német nyelvet kívánták inauguraltatni*, míg mások óhajtották, hogy a közjegyzőtől követeltessék a

magyaron kívül azon nyelveknek ismerete, melyek az illető kerületben dívnak, — a szerényebbek beérték volna azoknak csak egyikével — stb. A minister természetesen hathatósan védte saját javaslatát.

Az első ülésben a vitának egyelőre véget vetett *Tisza Kálmánnak* abbeli — el is fogadott indítványa, miszerint az ügy a *központi bizottságnak* azon utasítással adassék ki, hogy azt a 2. § és 7 §. szabályainak összevonása mellett — a ház tárgyalása alkalmával kifejtetteknek megfontolásával újból tárgyalja.

A *központi bizottság* pedig a közjegyző nyelvi jogosítványát — *utalva a nemzetiségi törvény 1868. évi XLIV. t.-cz. 2. szakaszára* — azon nyelvekre is javasolta *kiterjesztendőnek, melyek a közjegyző működésének területén az illető törvényhatóságnak „jegyzőkönyvi“ nyelvét képezik,** természetesen csak akkor, ha a közjegyző az illető nyelvben való jártasságát a kinevezés iránti folyamodványában kimutatta, és az igazságügy-minister az illető nyelven való működésére az engedélyt megadta, mely javaslatot a képviselőház el is fogadta.

Ily kiegészítő módosítással került azután az egész törvényjavaslat — a képviselőházi letárgyalása után — a *főrendi ház elé*.

Na már most ami itt történt, az ép oly jellemző, mint sajnálatraméltó, mert ez nemcsak intézményünk egyik sarkalatos elvének, hanem ezenkívül különösen a telekkönyvi intézmény egyik cardinalis jogszabályának arculcsapása volt! Amihez még az is járult, hogy az a közjegyzői intézmény életbeléptetését két évvel hátráltatta.

Igaz, hogy a bajt utólag erős küzdéssel és nagy idővesztéssel mellett orvosolni sikerült, de azért mégis közlendőnek tartjuk az esetet, hogy lássa az olvasó, mily dilettantismus kontárkodik néha „*törvényhozóink*“ körében.

* A nemzetiségi törvény 2. §-a szerint pedig a törvényhatósági jegyzőkönyvi nyelv azon nyelv, amelyet „a törvényhatósági képviselőtestület vagy bizottság tagjainak legalább egyötöd része jegyzőkönyvi nyelvvül óhajjt.“

Ugyanis az 1874. évi július 30-án tartott ülésben, miután *Zichy F. Victor gróf* mint előadó — a főrendiház jogügyi bizottsága nevében a képviselőháznak a kérdéses 2. és 7. §-ára vonatkozólag hozott határozatát elfogadásra ajánlotta, *Keglevich Béla gróf* azt az indítványt terjesztette elő, hogy „a közjegyző legyen feljogosítva, de kötelezve is: minden közjegyzői okiratot magyarul kiállítani, de köteles legyen a magánfél kívánságára bármely más oly nyelven is eszközölni, amely nyelvnek birását kellően igazolta, és amelynek használatára az igazságügyminister felhatalmazását bírja.“ . . . „*Az ily kiadvány azonban nem eredeti okmány, hanem csakis hitelesen lefordított másolat és az eredeti okirat minőségével nem bir.*“ (!)

Ezen czifra indítványt támogatta *Tomcsányi József*, békési főispán, és pedig annál inkább, mert szerinte „a békülékeny szellemtől áthatott 1868 : XLIV. nemzetiségi t.-cz. is célját tévesztette és a nemzetiségeket még fokozódottabb állambontó aspiratiók útjára terelte!“ Támogatták azután az indítványt *Szögyény László*, *Szapáry István* gróf pestmegyei és *Hertelendy Kálmán* zalai főispánok is.

Az igazságügyminister azzal kívánta a főrendeket megnyugtatni, hogy a 7. § eredeti szövege a magyar nyelv, mint állami nyelvnek hivatalos prestigét egyáltalán nem érinti, mert benne ki van mondva, hogy az okirat bevezetése és záradéka magyar nyelven szerkesztendő, s hogy a közjegyző egész ügyviteli nyelve is a 158. § szerint a magyar nyelv; azonban a nemzetiségi törvénynek azon sarkelvét, hogy a polgárok magánügyeikre nézve saját nyelvükkel élhessenek, megváltoztatni nem hajlandó. Hisz még az államnyelv prestigére oly féltékeny Németországban is kimondja a törvény a „Notariats-Urkunde“-ra, hogy „sind in der im Sprengl üblichen Landessprache zu verfassen.“ „Az egész intézmény nagyrésztben permissiv, — ha a javaslat rendelkezéseit megbolygatjuk, csak bonyodalmak idézhetnek elő az igazságszolgáltatás egész vonalán, a nemzetiségi vidéken pedig népszerűtlenné és impossibilissé tesszük a közjegyzői intézményt.“ Az eredeti szöveg fenntartását kéri.

A ministernek e felszólalását azonban a főrendiháznak többsége magáévá nem tette és **Keglevich Béla gr.** javaslatát fogadta el. (!)

E határozat hideg zuhany gyanánt hatott a kisebbségre! Igaz ugyan, hogy magyar hazafiság szempontjából véve a főrendiház lelkes többségének a magyar államnyelv kizárólagossága mellett elfoglalt álláspontja nemcsak méltánylandónak, sőt természetesnek is tűnik fel. Jól is esett ez talán különösen azoknak, akik az 1850-es években elfojtott keserűséggel voltak kénytelenek az osztrák uralom megtorló politikáját elszenvedni, mely a magyar elem teljes leigázásának céljából főképp a nemzetiségeknek nemcsak a hivatalos állásokba való majdnem kizárólagos behelyezése, hanem különösen saját nemzetiségi nyelveiknek tulságos favorizálásában nyert kifejezést! Nagyon élénk is volt még az 1874. évi országgyűlés tagjaiban a gyászos Bach-korszaknak e fájdalmas emléke!

Csakhogy van az éremnek egy másik oldala is!

Az 1868. évi törvényhozás alkotmányunknak visszaállítása után, amennyiben lehetséges volt, az 1868. évi XLIV.-ik törvényczikkel a magyarság és a nemzetiségbeliek közti békét mintegy paktumszerűen megteremtette, még pedig különösen az ország hivatalos államnyelvének kérdésében is! Csakhogy amidőn a közjegyzőség: hivatalos államintézmény, és amidőn az idézett törvény a különféle nemzetiségbeliek tekintetében is az „egyenjogúságot“ a nyelv kérdésében is törvénybe iktatta, akkor ezt az egyenjogúságot csak úgy — alkalmyszerűen — egy új, különleges jogintézmény életbeléptetése alkalmával eleszkamotálni nem lehet! Ez a sérelemnek politikai oldala. De volna a főrendiház dilettantismusának — ha ez érvényesül — a jogéletre igen élénken kiható súlyos sérelem lett volna a következménye.

Ime a főrendiház által elfogadott gróf Keglevich-féle indítvány szerint *a nem magyar nyelven felvett okirat — még ha azt a közjegyző alá is írja és hivatalos pecsétjével ellátja — nem volna eredeti okmány, hanem csak „hitelesített másolat“.* Tudjuk azonban, hogy telekkönyvi törvényünk szerint — sőt egyéb államok törvényei szerint is „másolat“ alapján a fél telekkönyvi jogának nemcsak bekebelezését nem — hanem még előjegyzését, tehát biztosítását sem érheti el, még ha a másolat **hitelesítve** is volna. Keglevich grófnak a főrendiház által is elfogadott indítványa a közjegyzői okiratot (bár hitelesen le is fordítottatott, volna) *másolattá* degradálná! Amihez még az is járul, hogy az a közjegyzői okiratot egyik legfontosabb privilegiumától is megfosztaná, t. i. a *végrehajthatóságától* is, — mely vivmány a közjegyzői okiratot a birói ítélettel egy rangra emeli!

Aztán vajjon mily megnyugvással fordulna pl. a fél a közjegyzőhöz: különösen *végrendeletének alkotása* céljából, a midőn intenciójának helyes kifejezése talán csak egy szótól függ, melyet a nem magyar ajkú fél nem ért? Nagyonfontosságú a kérdés: a külfölddel való összeköttetésünk dolgában is, mert hisz tudjuk: hány magyarországi közjegyzői okirat kerül külföldre?

Továbbá: vajjon nem provokálná-e a gúnyt egyenesen az is, ha — *még a zugirász által felvett okirat: eredeti — a közjegyzőé azonban csak másolat lenne?* Vajjon tehát mikép érhetné el a közjegyzői intézmény egyik fontos hivatásaként *a zugirászatnak leküzdését*, amidőn a törvény maga hajtana a gyámolatlan felet a zugirász karjaiba, stb.!

Ez a néhány példa eléggé igazolja, hogy a főrendek hazafias túlbuzgalma — ha határozatuk megvalósul — a magyar közjegyzői intézményt némileg alapjában is érintené! Ismételjük, az állam részéről a nemzetiségbeliekkel

szemben annak idejében paktumszerűen megállapított és törvénybe iktatott jogegyenlőséget egy — csak a jogélet céljára alkotott speciális törvény keretében megszüntetni nem lehet. Ahhoz pedig, hogy ezt az állam megtehesse, hogy különösen a nem magyar ajkú polgárait is az állam hivatalos nyelvének érvényesítésére — persze saját érdekükben is — ösztönözze, ezt csak összhangban egyéb kulturális, különösen közoktatási és politikai jellegű intézményekkel lehet elérni. Ehhez pedig idő kell! Az az idő, — különösen az az öt év azonban erre még nem volt elég, mely az idézett 1868. évi törvény hozatala és az 1874. év —: a közjegyzőségi törvény tárgyalásának ideje — közt lefolyt!

És ime, ami elég szomorú és jellemző is, — ily helyzetben nem találkozott a díszes ülésben egyetlenegy elfogulatlan jogképzett méltóság sem, aki született és kinevezett törvényhozó társainak sajnálatraméltó dilettantismusával szemben az igazságügyministernek kötelességszerű támogatására gondolt volna!

Az ügy a képviselőházhoz visszaérkezvén — emitt 1874. május hó 4-én került újból tárgyalás alá, és pedig a *központi bizottságnak* fenntartott előbbi javaslatának keretében.

Emitt a vitát, amelyhez a nemzetiségi képviselők megint hozzászóltak —: *Tisza Kálmán döntötte el meggyőző beszédével.* Ő Bonts Döme indítványának megfelelően megnyugvást talált abban, hogy a magyar államiság elég kifejezést nyer akkor, ha — amint ezt már Pauler minister is hangoztatta volt: a közjegyzői okiratnak úgy bekezdése, mint záradéka, az állam hivatalos nyelven szerkesztetik.

A ház nagy többsége fenn is tartotta előbbi álláspontját és Bonts Döme indítványát határozattá emelte.

Ily állapotban került most az ügy *újból a főrendiház elé*, ahol az a jogügyi bizottság javaslatára: előbbi hirhedt határozatát — a képviselőház fenntartott határozatának megfelelően megváltoztatta és azt odamódosította egyúttal, hogy a nemzetiségi törvényre való hivatkozást elejtette, pusztán csak arra az enuntiációra szorít-

kozván, hogy a közjegyzői kinevezés a közjegyzői okiratoknak csak magyar nyelven való felvételére ad jogositványt, de azoknak más nyelven való felvételére — akár a kinevezéssel egyidejűleg, akár pedig utóbb — az igazságügyminister csak akkor adhat engedélyt, ha az illető közjegyző az illető idegen nyelven teljes jártasságát igazolja.*

A főrendiház ezen határozatát azután a képviselőház is az 1874. évi november 23-án tartott ülésben magáévá tette.**

Ennek folytán tehát a főrendiház többségének előbbi famosus határozata magábanvéve csak jelentéktelen, de azért mégis sajnálatraméltó epizóddá zsugorodott össze; sajnálatraméltónak jelezzük ezt azért, mert ennek az a hátrány volt következménye, hogy — amint ezt már

* Feljegyzésre méltó, hogy Radvánszky Antal, zólyomi főispán és Keglevich Béla gróf a főrendiház előbbi határozata mellett kardoskodtak, akikhez azután még Cziráky János gróf tárnokmester, Gyürky Ábrahám, Nógrádmegye főispánja és Ujfalussy Miklós, Szatmármegye főispánja csatlakoztak, míg Prónay Gábor báró, Mártonffy Márton, Bácsmegye és Ormós Zsigmond, Temesvármegye főispánja a jogügyi bizottság javaslata mellett szólaltak fel.

** A nyelv kérdését illetőleg közlendőknek tartjuk több külföldi állam törvényszabályait. Egész Németországban közjegyzői okiratot csak német nyelven lehet felvenni. De ha a fél a német nyelvet nem bírja, akkor meghitelt tolmács alkalmazandó. Olaszországban ugyanez áll. Emitt azonban az okirat idegen nyelven is felvehető ugyan, ha a közjegyző és a tanúk ezt a nyelvet bírják, — mely esetben az okirathoz az olasz fordítás is csatolandó, melyet az eredetivel együtt a felek és tanúk is aláírják. Ha a közjegyző az idegen nyelvet nem bírja: tolmács alkalmazandó. Ugyanez áll Franciaország, Belgium, Norvégia, Románia, Bulgária és Törökországban is. Hasonlóképp Oroszországban, a közjegyző azonban a Déli tenger- és a Visztula-terület kormányzóságaiban köteles a felek kívánatára az okiratról az emitt divó nyelven hiteles másolatokat is kiadni. Ausztriában közjegyzői okirat csakis az illető kerületben divó nyelven vehető fel. Kivételt képez, ha a közjegyző az idegen nyelven való működésre — mint bíróságilag meghitelt tolmács — nyert jogositványt. Hollandiában pedig a közjegyző azon a nyelven működik, amelyet a felek kívánnak, de e nyelvet úgy a közjegyzőnek, mint a tanúknak érteniök kell.

közöltük — e határozat képezte azt a sziklát, amelyen az igazságügyministernek abbeli törekvése hajótörést szenvedett, hogy a közjegyzői intézmény még 1874. évi november hó elsejével tényleg életbe lépjen.* (Folyt. köv.)

A moratorium-feloldó rendelet.

Egy évi fennállás után a moratorium a m. kir. ministeriumnak 1915. augusztus 1-én életbelépett 2807/1915. M. E. számú rendelete értelmében megszűnik. Ez azonban az eddig halasztás alá esett, azaz 1914. augusztus 1. előtt keletkezett és 1915. július 31-ig bezárólag lejárt tartozások tekintetében nem jelenti a moratoriumnak azonnali és egészbeni megszüntetését, hanem volta-képen csak ezen — egyébként már az eddigi m. rendeletek értelmében is törlesztendő volt — tartozások további halasztással egybekötött folytatólagos törlesztésénck szabályozását és ily értelemben szól maga a rendelet is a moratorium „fokozatos“ megszüntetéséről. Ezek a tartozások tehát már most véglegesen a jelen rendeletben megállapított részletekben és fizetési határidőkben lesznek törlesztendők minden további törvényes halasztás kizárásával. Ellenben az 1915. július 31. után lejárt tartozások teljesítése, tekintet nélkül keletkezésük idejére, lejáratukkor teljes összegükben követelhető, kivéve amennyiben ezek tekintetében is a rendelet bizonyos kivételeket nem tesz. Ezen esedékességek tekintetében tehát szabály szerint beáll a normális jogállapot.

Ezek szerint az eddig halasztás alá esett, azaz 1914. augusztus 1. előtt keletkezett tartozások két nagy csoportba tartoznak, aszerint, amint 1915. július 31. előtt vagy után jártak, illetve járnak le.

* Igaz, hogy hazánk akkoriban különféle megpróbáltatásokon ment át, ezek: a pénzügyi nyomor, az ismert párt- és kormányválságok, a keleti vasut és egyéb oly ügyek, amelyek nemcsak a honatyák ruganyos munkakedvét is megzavarták, hanem a törvényhozásnak drága idejét és munkarejét is lényegesen megszorították. Csakhogy e bajok legnagyobb részt utólag merültek fel, ami tehát a közjegyzői törvény korábbi életbeléptetését alig akadályozta volna meg.

I.

Az 1915. július 31. előtt lejárt tartozások miként leendő törlesztése nem általánosságban szabályoztatik, hanem, mint eddig is, a tartozások jellegére való figyelemmel egyes tartozási csoportok állíttatnak fel és ezekhez képest különböző törlesztési határidők és részletek állapíttatnak meg. Az egyes külön kiemelt tartozásokra vonatkozó szabályokat a 2—16. §-ok tartalmazzák, minden egyéb tartozásra nézve pedig az általános szabály a 17. §-ban foglaltatik.

1. *Törlesztéses záloglevélkölcsönöknek* 1914. augusztus 1. óta esedékessé vált és való kamatai és tőketörlesztő részletei, mint már eddig is, természetesen továbbra is ki vannak véve a moratorium alól és lejáratukkor szabályszerint teljes összegükben fizetendőek. Az 1914. augusztus 1. előtt esedékessé vált és eddig halasztás alá esett ilyen annuitások pedig négy egyenlő részletben törlesztendőek és pedig 1915. november, 1916. május és november és 1917. május havában a lejárat napjának megfelelő napon.

Ugyanez a törlesztés van előírva a folyó annuitásokra nézve is az oly adóssal szemben, aki a tartozásért a jelzálogadóson kívül felelős (u. n. engedményezett törlesztéses kölcsönök) és akinek kötelezettsége eddig egyáltalán halasztás alá esett. Ezen adós (vidéki intézetek) azonban a fizetést mindaddig megtagadhatja, míg a jelzálogadós katonai szolgálatot teljesít és emiatt ellene a követelést bírói uton érvényesíteni nem lehet.

Egyéb az ingatlanon jelzálogjoggal biztosított törlesztéses, — azaz legalább tizenöt évre elosztott részletekben visszafizetendő — kölcsönöknek eddig szintén halasztás alá esett 1914. augusztus 1. előtti kamatai és tőketörlesztő részletei szintén ugyanazon négy részletben törlesztendőek.

Ha az adós a most felsorolt tartozásoknak akár folyó kamatai és tőketörlesztő részletei, akár említett hátralékai tekintetében a hitelező oly felhívásának vételétől számított tizenöt nap alatt — amely felhívás az adóst a nemteljesítésnek erre a következményére kifejezetten figyelmezteti — fizetési kötelezettségének bármely részben nem tesz eleget, a hitelező az összes korábban lejárt kamatok és tőketörlesztő részletek megfizetését is követelheti; ebben az esetben annak a bizonyítására, hogy a hitelező az adóst a fizetésre felhívta, elegendő, ha a hitelező postai iga-

zolvánnyal bizonyítja, hogy az adós részére ajánlott levelet adott fel; az adóst terheli annak a bizonyítása, hogy a levél nem fizetési felhívást tartalmazott, vagy hogy a fizetésre megszabott határidő még nem telt el.

A részletfizetési kedvezmény elvesztésén és a részlet nemfizetése esetén kikötött kötbéren kívül azonban a hitelező a nemteljesítés esetére megállapított egyéb jogkövetkezményt a ministerium további rendelkezéseig nem érvényesíthet, nevezetesen a kölcsönt nem mondhatja fel.

Bérházakra adott törlesztéses kölcsönöknél a tulajdonos még két messzebbmenő kedvezményben részesül. Nevezetesen megtagadhatja úgy a hátralékos, mint a folyó kamatok és tőketörlesztő részletek kielégítését annyiban, amennyiben bebizonyítja, hogy a tartozást — rendelkezésre álló egyéb vagyon hiányában — azért nem egyenlítheti ki, mert a hátralékos tartozásnak megfelelő összeget az ő bérlői az őket megillető halasztás következtében nem fizették meg. Továbbá a folyó kamatok és tőketörlesztő részleteket mindaddig, amíg a bérlő is havonként fizetheti a bért (l. alább), egyenlő havi részletekre felosztva fizetheti kamatostul, de kötbér nélkül.

Mindezen rendelkezések még kiegészítetnek a m. kir. igazságügyminister szintén 1915. augusztus 1-én életbelépett, a polgári peres és nem peres eljárást szabályozó, 12000/1915. I. M. E. számú „ötödik m. eljárási rendelet“-ének az ingatlanárverésre vonatkozó szabályaival, amelyek szerint az utóajánlat esetén és az árverési vevő elleni visszárvéren kívül az árverést törlesztéses záloglevélkölcsönügylet alapján jogosított végrehajtató kérheti akkor is, ha az adós az árverési kérelem előterjesztésekor kettőnél több tőketörlesztő részlettel hátralékban van és az árverési kérelmet megelőző egy év alatt legalább két ily részletet nem fizetett. Házadó alá eső ingatlanra azonban ezen szabály nem terjed ki és az ilyenre egyáltalán csakis utóajánlat esetében és pedig 1914. augusztus 5. előtt megtartott árverésre beadott utóajánlat következtében lehet árverést rendelni vagy foganatosítani. Az ingatlanárverésnek az adóst messzebbmenő kedvezményekben részesítő részletes szabályait egyébként az eljárási rendelet 17—20. §-ai tartalmazzák.

2. *Biztosítási szerződésekből* eredő hátralékokat, akár a biztosított (díj), akár a biztosító kötelezettségeiről van szó, most már

nem részletekben, hanem egy összegben kell megfizetni, lejáratuk szerint különböző időpontokban, és pedig :

az 1915. év márczius havának végéig lejárt tartozások hátralékát 1915. évi szeptember hó 30. napján, az 1915. évi április havában lejárt tartozások hátralékát 1915. évi október hó 31. napján, az 1915. év május havában lejárt tartozások hátralékát 1915. évi november hó 30. napján és az 1915. évi június és július havában lejárt tartozások hátralékát 1915. évi december hó 31. napján. Az 1915. július 31. után lejáratot tartozásokat pedig természetesen a rendes lejáratkor.

Mindennemű már lejárt, vagy ezután lejáratot biztosítási díjak azonban egészen halasztás alá esnek, ha akkor, amikor fizetendőek volnának, a biztosított katonai szolgálatot teljesít. Ezen díjakat csak a katonai szolgálat megszűnése után három hónaponként négy egyenlő részletben kell törleszteni. Ez a halasztás, az eddigi m. rendeletektől eltérően, ki van terjesztve az összes, tehát 1914. augusztus 1. után kötött biztosításokra is és tekintet nélkül arra, vajjon a díjak a jelen feloldó rendelet életbelépte előtt vagy után váltak esedékesekké. Annak a biztosítási díjnak a megfizetését, amely eddig egészen vagy részben moratorium alá esett vagy a jelen rendelet szerint a katonai szolgálat következtében halasztás alá esik, a biztosított a halasztás idejének eltelte után nem tagadhatja meg arra való hivatkozással, hogy a biztosítás a díj nemfizetése következtében megszűnt; kivéve, ha a biztosított a biztosítási díj lejáratának napját vagy a biztosítótól engedett avagy a törvényes halasztás (1875 : XXXVII. t. cz. 505. § 3. pontja) leteltét követő tizenöt napon belül a biztosítóval írásban közölte, hogy a biztosítást megszüntetni kívánja. Ennek bizonyítására elegendő, ha a biztosított postai igazolvánnyal bizonyítja, hogy e határidőn belül a biztosító címére ajánlott levelet adott postára; a biztosítót terhelő annak bizonyítása, hogy a levél nem tartalmazott a biztosítást megszüntető nyilatkozatot. Abból az okból, hogy a biztosított a törlesztendő biztosítási díjat a fent meghatározott határidőben nem fizette meg, a biztosító a szerződést meg nem szüntetheti. Az ilyen díjra az 1875. XXXVII. t.-cz. 487., 506. és 514. §-aiban meghatározott megrövidített elévülés nem terjed ki, hanem a díj járulékaival együtt a rendes magánjogi elévülés alá esik.

3. Lakás vagy egyéb helyiség bérletéből eredő *bértartozásokra* nézve változatlanul fenntartatik a katonai szolgálatot telje-

sítő bérlőnek eddig biztosított halasztás ugyanazon megszorításokkal. Tehát nem esik e halasztás alá a katonai szolgálatot teljesítő egyén lakbértartozása, ha a kötelezett szolgálati vagy alkalmazása viszonyból folyó rendes járandóságaiban vagy legalább lakpénzben vagy lakbér céljára nyújtott közsegélyben részesül. Ha a kötelezett fél csupán lakpénzben vagy lakbér céljára nyújtott közsegélyben részesül, a bértartozás csak az élvezett lakpénzek vagy közsegélynek megfelelő mértékben fizetendő. A lakásnak vagy egyes részeinek albérletbe adása esetében a bérösszeg az albérlőtől járó bér erejéig szintén ki van véve a halasztás alól. Nem esik továbbá halasztás alá az üzleti vagy üzemi helyiségek bére, ha az üzlet vagy üzem a tulajdonos hadbavonulása ellenére is tovább folyik.

A halasztás kiterjed a katonai szolgálat megszűnésétől számítandó három hónapra és az addig felszaporodott hátralékok összege azután négy egyenlő három-három havi részletben törlesztendő ép úgy, mint a katonai szolgálatot teljesítők biztosítási díjai. Természetesen áll mindez nemcsak az 1914. augusztus 1. előtt, hanem az azután keletkezett bérletekből eredő bértartozásokra is és a rendelet életbelépte előtt már lejárt, ép úgy, mint az ezután lejáratot bérekre nézve.

Az eddigi m. rendeleteknek a bérleti viszonyra, különösen a felmondás korlátozására vonatkozó rendelkezéseit a jelen rendelet 25—28. §-ai szintén közel változatlanul átveszik, csupán azzal a gyakorlati jelentőséggel úgy sem igen bíró kiegészítéssel, hogyha a bérlő a folyó bérösszegnek egy-egy hónapra eső részét az illető hónap 5. napjáig megfizeti, a bérbeadó a hátralévő részre vonatkozó követelését egyáltalán nem érvényesítheti, hanem az után csak késedelmi kamatot követelhet.

4. *A megbizások és hasonló személyes munkaszerződésekből* még halasztás alá esett (0—75%) hátralékokat kéthavonként 25%-os részletekben kell törleszteni, melyek az 1914. augusztus 1. napján fennállott és 1915. július 31-ig lejárt tartozások teljes összege után számítandók. A fizetési határidőt attól a naptól kell számítani, amelyen az eddigi rendeletek szerint az utolsó részletfizetést kellett teljesíteni. E tartozások kifizetésének legvégső határideje tehát 1916. február 28.

5. *Az ingó dolgok vételére és ipari munkateljesítmények* ellenértéke címén fennálló tartozásokra eddig legfeljebb 50, ille-

tőleg 60%-ot kellett törleszteni. A feloldó rendelet folytatja a 10%-os részletekben való törlesztést, olyképen azonban, hogy azok csupán addig fizetendők havonként, míg a követelés 50%-ig le van törlesztve, azontul ellenben csak kéthavonként. Augusztusban pedig egyáltalán nem kell részlettörlesztést teljesíteni.

6. *Elálláson és szerződésszegésen alapuló tartozások*, amennyiben 1914. augusztus 1. után voltak teljesítendők, egyáltalán nem estek és most sem esnek halasztás alá. Az 1914. augusztus 1. előtt esedékes ilyen tartozásokra eddig 25%-ot kellett fizetni 1915. június hóban, a még fennálló 75% hátralék pedig most három egyenlő, 1915. szeptember, november és 1916. január hónapokban a lejárat napján esedékes részletben törlesztendő.

7. *Családjogi és öröklési jogi címen, valamint társaságon és közösségen alapuló tartozásokra* eddig 25%-ot kellett fizetni 1915. június illetőleg július hónapban, a még fennálló 75% hátralék pedig most három egyenlő, 1915. október, 1916. márczius és október hónapokban a lejárat napján esedékes részletben törlesztendő. Az előírt törlesztés tehát figyelembe veszi a felosztandó vagyontömegek értékesítésével járó nehézségeket.

8. *A váltótartozásokra* nézve a feloldó rendelet nem folytatja a kis részletekben való törlesztés eddigi rendszerét, hanem az *összes moratoriumos váltóknak két egyenlő részletben* való törlesztését írja elő, mely két részlet, és pedig a látra szóló vagy az 1914. évi november hó 1. napja előtt lejárt váltók stb. után az *1915. október és az 1916. évi október havában* a halasztás alá eső többi váltó stb. után az *1915. év november és az 1916. év november havában*, minden esetben az illető hónapnak azon a napján esedékes, amely számánál fogva a lejárat napjának megfelel, és ha ez a nap az illető hónapban hiányzik, a hónap utolsó napján. A m. váltók első csoportjára eddig 20% volt, tehát 40—40% lesz 1915. és 1916. október hónapokban törlesztendő. A m. váltók második csoportjában az 1914. november, december és 1915. január hónapokban esedékes váltókra eddig 20% volt, tehát 40—40% lesz; az 1915. február, márczius, április és május hónapokban esedékes váltókra eddig 10% volt, tehát 45—45% lesz és az 1915. június és július hónapokban esedékes váltókra eddig semmi sem volt, tehát 50—50% lesz mindig 1915. és 1916. november hónapokban törlesztendő. Ellenben az 1915. július 31.

után esedékes m. váltók, amennyiben ilyenek kivételesen előfordulnának, egyáltalán nem esnek többé halasztás alá.

E törlesztési szabályok nem terjednek ki a helyi érdekű vasutak építési költségeinek stb. fedezése céljából vállalt váltókötelezettségekre, melyekről a 19. § külön rendelkezik.

Továbbá nem terjednek ki ezen rendelkezések azokra a kötelezettekre, akiknek állandó üzleti telepe, üzeme vagy gazdasága, ilyennek hiányában pedig lakóhelye (székhelye) kizárólag Bereg, Máramaros, Sáros, Szatmár, Szerém, Ugocsa, Ung vagy Zemplén vármegye, vagy Szatmárnémeti törvényhatósági joggal felruházott város vagy Zemun város területén van. Azt, hogy az ilyen kötelezettek az első bekezdésben említett tartozásokat mikor és milyen részletekben kötelesek megfizetni, a pénzügyminister külön rendelettel állapítja meg; ez a rendelet a fizetési kötelezettség mértékét az egyes vármegyéken belül vidékenként különbözőképen is megszabhatja.

Azzal szemben, aki az 1914. augusztus 1. előtt kiállított váltón oly tartozás okából vállalt váltói kötelezettséget, amely a feloldó rendelet értelmében törlesztendő, a váltóbirtokos, akinek javára az említett köztörvényi tartozás fennáll, a váltón alapuló követelést a fent meghatározottnál nagyobb mértékben is érvényesítheti, amennyiben az említett köztörvényi tartozásból a rendelet szerint már nagyobb részlet vált esedékessé. A váltóadás azonban a váltóhitelezővel szemben viszont nem érvényesítheti azt, hogy a köztörvényi tartozás alapján kisebb törlesztésre volna kötelezve, mint a váltó alapján. Ami mindazonáltal természetesen fedezeti váltóknál nem zárja ki azt a kifogást, hogy a moratoriumra való tekintet nélkül, a köztörvényi tartozás még nem érvényesíthető oly mértékben, mint amilyenben a váltó már ki van véve a halasztás alól.

A m. váltók érvényesítésére vonatkozó szabályokat a feloldó rendelet jóformán változtatás nélkül fentartotta. Az *óvás* — a látra és a lát után bizonyos időre fizetendő váltók kivételével — teljesen és véglegesen mellőztetik. A bemutatásnak ugyan meg kell történnie, de korábban esedékes részletekre nézve is mindaddig megtörténhetik, amíg a bemutatásra rendelt határidő a tartozás fennmaradó hátraléka tekintetében is le nem telt. Ha ezen az időn belül a bemutatás valamely esedékes részlet fizetése céljából megtörtént, a papírt később esedékessé váló részlet okából

a kereset vagy visszkereset fenntartása végett újból bemutatni nem kell. A Ker. törv. 448. §-ának második bekezdésében megszabott harmincznapos határidőt a tartozás utolsó részletének esedékességétől kell számítani. Ha a kötelezett a bemutatás megtörténtét tagadja, a bizonyítás őt terheli. A netalán mégis felvett óvás hatályos ugyan, de annak költségeit csak abban az esetben kell megtéríteni, ha a kötelezettek valamelyike külföldön lakik. Ugyancsak meg kell téríteni annak az óvásnak a költségeit, amelyet a váltóbirtokos az 1914. évi augusztus hó 3. napjáig bezárólag az első moratoriumi rendelet ellenére vett fel. A visszkeresetre jogosult hitelező a fizetendő részlet után számított váltódíjat abban az esetben is követelheti, ha a fizetés végett bemutatott papírt nem óvatoltatta. Az előzők értesítésére nézve a vt. 45—47. §-ait abban az esetben is megfelelően kell alkalmazni, ha a birtokos a papírt fizetés hiánya miatt nem óvatoltatta; az utóbbi esetben az értesítést a bemutatás után tizenöt nap alatt kell teljesíteni. A váltóbirtokos köteles a részfizetés tényét és hogy az mikor és kinek részéről történt, a váltóra feljegyezni. A váltókötelezett követelheti, hogy neki a részfizetésről a váltó másolatán nyugtatvány adassék. A fizetési visszkeresetnek alávetett váltókötelezett ezenfelül az egész váltóösszeg tekintetében hatályosan felvett óvás hiteles másolatának vagy az 1914. évi július hó 31. napja után a részfizetés nemteljesítéséről felvett eredeti óvásnak kiadását is követelheti. Ha óvás nem vétetett fel, a váltóbirtokos a váltómásolatot, melyen a részfizetést nyugtatja, a váltókötelezett kívánására és költségére hitelesíttetni köteles; az Osztrák-Magyar Banknak a váltómásolatra vezetett tanúsítása a váltómásolat hitelesítését pótolja. Mindezek a szabályok a kereskedelmi utalványra, a közraktári jegyre és a csekkre is megfelelően állanak.

A *nem-moratoriumos*, azaz 1914. július 31. után kelt azon váltókra nézve, melyek 1915. július 31-ig bezárólag jártak le, eddig az volt a rendelkezés, hogy a fizetés végetti bemutatásra és az óvás felvételére rendelt határidő a lejáratra való tekintet nélkül 1915. augusztus 3-ig bezárólag meghosszabbított. A feloldó rendelet továbbra is lehetővé kívánván tenni az adós kímélését és figyelembe véve a most fennálló közlekedési stb. nehézségeket, újra kimondja, hogy *minden 1915. december 1. előtt lejárt vagy lejáró nem-moratoriumos* (azaz 1914. július 31. után kelt avagy korábban kelt, de 1915. július 31. után esedékes) váltó tekinte-

tében a fizetés végetti bemutatásra és a fizetés hiánya miatti óvás felvételére a moratoriumi rendeletekben vagy a törvényben megszabott határidő 1915. december hó 3. napjáig bezárólag meghosszabbított. Ugyanezen idő alatt történhetik az említett váltók tekintetében a névbecsülési fizetés végetti bemutatás. Ez a rendelkezés az összes 1915. december 1. előtt lejárt, vagy lejáró nem-moratoriumos váltókra minden megkülönböztetés nélkül mondatik ki és ennél fogva áll nemcsak az ezen rendelet hatálya alatt, vagyis 1915. augusztus 1-től kezdve lejáró váltókra, amelyeknél eszerint a törvényben megszabott rendes két köznapi óvási határidő hosszabbított meg december 3-ig, hanem természetesen áll az ezen rendelet életbelépése, vagyis 1915. augusztus 1. előtt már lejárt azokra a váltókra is, amelyek az előző rendelet értelmében augusztus 3-ig lettek volna megóvatolandók és amelyeknél tehát ez a határidő hosszabbított meg december 3-ig.

A váltó függőségének a fenti rendelkezésekből következő tetszésszerű meghosszabbíthatása sérelmes is lehet egyik-másik váltókötelezettre, miért egyrészt kimondatik, hogy a letétel (vt. 40. §) joga az elfogadót két köznap elteltével illeti meg, mely a m. váltók tekintetében attól a naptól számítandó, amelyen a tartozás részlete a moratoriumi rendeletek vagy a feloldó rendelet szerint fizetendő, a nem-m. váltók tekintetében pedig a lejárat napjától. Másrészt bármelyik előző követelheti, hogy a váltó birtokosa a papírt fizetés végett mutassa be és pedig a m. váltók tekintetében azon nap eltelté után, amelyen a tartozás részlete a moratoriumi rendeletek vagy a feloldó rendelet szerint fizetendő, a nem-m. váltók tekintetében pedig a lejárat után; ha a váltóbirtokos a hozzá intézett felhívás vétele után ennek haladéktalanul nem tesz eleget, az ebből eredő kárért felelős.

A váltóelévülés a m. váltókon alapuló tartozásoknak bármely részlete tekintetében csakis a tartozás hátralékára vonatkozó elévüléssel együtt fejeződik be, mely pedig mindaddig meg sem kezdődhetik, míg a halasztás ideje ezen hátralékra nézve tart. A visszkereset alatt álló váltókötelezettek elleni igény elévülésére a vt.-ben megállapított elévülési idő így is túlrövidnek mutatkozván, kimondatik, hogy a váltón alapuló követelés elévülésének ideje, tekintet nélkül a kiállítás idejére, egy évben állapított meg azokban az esetekben, amelyekben a vt. szerint számítandó elévülési idő egy évnél rövidebb volna. Ezt a rendelkezést

azonban a feloldó rendelet életbelépte előtt már befejezett elévülésre nem lehet alkalmazni.

A váltóbirtokos azt a váltót, amelyet adósa neki 1914. augusztus 1. előtt kitöltetlenül oly követelés okából adott, amely a feloldó rendelet értelmében törlesztendő, a halasztás letelte előtt csak 1914. augusztus 1. előtti kelettel van jogositva kitölteni. Az ezzel ellenkező kitöltést megállapodásellenesnek kell tekinteni.

Az 1914. augusztus 1. előtt kiállított váltó tekintetében a halasztás ideje alatt a vt. 25—29. §-aiban szabályozott biztosítási visszkeresetnek sincs helye.

Itt említjük fel végül a bpesti kir. tszéknek egy legutóbb hozott elvi jelentőségű ítéletét, mely szerint a m. alá eső váltó prolongatiójául adott váltót — kifejezett ellenkező megállapodás hiányában — ismét m. alá esőnek kell tekinteni.

9. *Folyószámlák és betétek.* A folyószámlára elhelyezett betétek felett a folyószámla tulajdonosa a jövőben korlátlanul rendelkezhet. Az eddigi moratoriumi rendeletek a folyószámlatulajdonos javára annyi kivételt engedélyeztek, hogy ezen újabb kiszélesítés tulajdonképpen nem jelent jelentékenyebb jogokat a folyószámlatulajdonos részére. A betéti könyvre elhelyezett betét tulajdonosa ezzel szemben a régi korlátozások alatt áll. Betétjéből csupán 200 koronát, illetőleg 2000 koronán felüli betétjéből havi 200 koronát, de nem többet, mint a betét 10 százalékát vehet ki. Kivétel az adó vagy más köztartozások kiegyenlítésére átutalt összegek, valamint azon eset, ha a betevő halasztás alól kivett tartozást utal át hitelezőjének s egyszersmind kimutatja, hogy enélkül megélhetése vagy gazdasági vállalatának folytathatása veszélyeztetve van.

10. Minden *egyéb tőketartozás*, amelyre eddig a m. rendeletek értelmében nem volt fizetendő semmi, az 1914. augusztus 1. előtt lejárt kamattal együtt (az 1914. aug. 1. utáni kamat nem esett halasztás alá) három részletben törlesztendő olyképen, hogy a tartozásnak huszonöt-huszonöt százaléka az *1915. év október és az 1916. év márczius havában* fizetendő, a maradék pedig az *1916. év október havában*, minden esetben a hónapnak azon a napján, amely számánál fogva a tartozás lejáratára napjának felel meg, és ha ez a nap az illető hónapban hiányzik vagy határozott lejárat nap megállapítva nem volt, a hónap utolsó napján.

Ilyen tartozások különösen az ingatlanok vételárából, kisajátításokból, lombardkölcsonkból és egyáltalán a váltóval nem fede-

zett köztörvényi (kötelezvényen alapuló) kölcsönökből eredő tartozások. Fizetendők már most az elárverezett ingatlanok vételárai is és pedig a fenthivatkozott igm. eljárási rendelet 17. § 3. pontja értelmében olyképen, hogy a telekkönyvi hatóság a fizetési határidőket az eredeti árverési feltételek figyelembevételével állapítja meg, a határidőket meg is hosszabbíthatja, ugy azonban, hogy a meghosszabbítás az utolsó részletre se terjedjen túl 1916. évi július hó 1. alapján. Ha az árverési vevő, tekintet nélkül az árverés időpontjára, a bármelyik telekkönyvi érdekelt kérelmére ujonnan megállapítandó fizetési határidőknek a kitűzött időben eleget nem tett, elrendelhető és foganatosítható ellene a visszarverés, kivéve, amennyiben házadó alá eső ingatlanról van szó.

11. A részletekben törlesztendő moratoriumos tartozások után a fenti rendelkezések értelmében fizetendő első tőkerészlettel együtt az egész hátralékos tartozás után a tőkerészlet fizetésének napjáig lejárt *kamat* megfizetését is lehet követelni.

A betéti könyvre elhelyezett betéteknek 1914. augusztus 1-től járó kamatait a betevő más megállapodás hiányában bármikor követelheti.

Az 1914. augusztus 1. előtt lejárt kamatot, melynek tőkéje nem esik a feloldó rendeletben meghatározott törlesztés alá, nevezetesen tehát az 1915. július 31. után lejárató tőketartozások utáni kamatot, három egyenlő részletben kell törleszteni és pedig 25-25%-ot 1915. október és 1916. márczius és 50%-ot 1916. október hónapokban. Ha az adós valamelyik esedékes részletet a hitelező felhívásának vételétől számított tizenöt nap alatt meg nem fizeti, az egész kamathátralék egyszerre válik esedékessé.

II.

Az 1915. július 31. után lejárató pénztartozásokra nézve, amint fentebb már kiemeltük, az általános szabály az, hogy azok teljesítése, tekintet nélkül keletkezésük idejére, a rendes lejáratkor teljes összegben követelhető. Ez alól csupán kivételesen adatnak halasztással egybekötött fizetési kedvezmények. A kivételes esetek egy részét már a fenti I. alatti ismertetésben felemlítettük. Ide tartoznak: a katonai szolgálatot teljesítő egyének biztosítási díjai és bértartozásai; a főbérnök és a jelzálogos tartozásoknál a személyes adósnak adott halasztás a bérnök, illetve a jelzálogos adós katonai szolgálata alapján; a bérbeadott ingatlan tulajdo-

nosának biztosított könnyítések az annuitások fizetése tekintetében; végül a bérlő javára általában megállapított havi részletfizetési kedvezmény.

Ezen eseteken kívül megkönnyítették még az 1914. augusztus 1. előtt kötött szerződésekből *ingatlanok, vállalatok vagy üzletek vételára* címén keletkezett, tehát jobbára nagyobb összegű, 1915. július 31. után december 31-ig bezárólag lejáró pénztartozások, illetőleg ily tartozásokból az említett idő alatt lejárt részletek fizetése, mely ugyanis két egyenlő részletben történhetik. Az első részletet az 1915. augusztus és szeptember havában lejáró tartozások után a lejáratot követő két hónap elteltével, az 1915. október, november és december havában lejáró tartozások után a lejárat napján, a második részletet pedig mindegyik esetben az első részletre megszabott fizetési napot követő négy hónap múlva kell megfizetni. A hatodik moratoriumi rendelet 12—16. §-aiban foglalt, a kétoldalú szerződések teljesítésére vonatkozó rendelkezéseket ezen tartozások tekintetében megfelelően alkalmazni kell.

Az 1914. augusztus 1. előtt kötött másnemű szerződésből eredő és 1915. július 31. után december 31-ig bezárólag lejáró olyan pénztartozások tekintetében, amelyeknek biztosítására *értékpapírok vannak zálogul* lekötve, a fenti részletfizetési kedvezmény a zálogtárgyból való kielégítésre megfelelően szintén kiterjed. A hitelező tehát egy, 1915. szeptember 1-én esedékes vagy ezen napra felmondott lombardkölcson az adós ellen azonnal és egészben érvényesíthet, de az elzálogosított értékpapirokból csupán november 1-én és csakis követelésének felerésze erejéig elégítheti ki magát, másik felerésze nézve pedig csak 1916. márczius 1-én. Ezzel összefüggésben felemlítendő még a kormánynak július 31-én 2842. M. E. szám alatt kibocsátott rendelete a zálogtárgyak értékesítésének korlátozásáról. E rendelet megszabja, hogy a budapesti vagy bécsi értéktőzsdén jegyzett értékpapírt csak nyilvános árverésen lehet eladni, s az árverést az egész országra nézve kizárólag a Budapesti Giro- és Pénztár-Egylet fogatosítja. Az ily értékpapír-árverések szabályait az igazságügyminister 12620/915. számú rendelettel állapította meg. Tőzsdeileg nem jegyzett értékpapírokra csak a bíróság rendelhet el és fogatosíthat árverést.

*

Pénztartozások *felmondására* nézve sem a m. rendeletekben, sem a feloldó rendeletben nem foglaltatik külön szabály, a felmondás tehát semmiképen korlátozva nincsen. Amennyiben 1915. július 31-et megelőző napra történt, a felmondott tartozás halasztás alá esik és a fent ismertetett szabályok szerint törlesztendő. Amennyiben azonban a felmondási idő 1915. július 31. után telik le, a tartozás lejáratkor azonnal és teljes összegben kifizetendő. Egy későbbi felmondás tehát a hitelezőnek kedvezőbb helyzetet biztosít, mintha korábban mondott volna fel.

A háborús események által érintett adósoknak adandó *birói halasztásra* vonatkozólag a már hivatkozott igm. eljárás rendelet 11. §-a intézkedik.

Katonai szolgálatot teljesítő adós ellen a részletek nem teljesítése okából a ministerium további rendelkezéseig a nem teljesítés esetére megállapított jogkövetkezményeket a hitelező nem érvényesítheti, nevezetesen a kötbért sem. Az adós halála esetében ez a kedvezmény a halálesettől számított hat havi időre az örököst is megilleti. Kivételt képez, ha a katonai szolgálatot teljesítő személy gazdasági vállalata vagy üzeme tovább folyik. Ezen külön kedvezményektől eltekintve azonban a hadbavonult adósoknak általánosságban nem adatik külön anyagi jogi halasztás, hanem csupán a peres eljárás felfüggesztése nyújt védelmet. *H.*

Felsőbirósági határozatok.

Közjegyzői rendtartás.

175. Az alaki érvényességi kellék hiányát illetően az 1874. évi XXXV. t.-cz. 82. §-ának első bekezdése értelmében a közjegyző által felvett végrendeletnek a közjegyzői okiratokra nézve előírt kellékekkel is el kell látva lenni. Ebből következik, hogy a közjegyző által felvett végrendeletnek egyik alaki érvényességi feltétele lényegileg az, hogy az okirat olyan törvényes alaki kellékekkel bírjon, melyeket az idézett törvény 68. §-a megkíván abból a szempontból, hogy az okirat közokirat erejével bírjon, ez pedig fennforog akkor, ha a közjegyző által felvett okirat a 68. §-ban, az egyes törvényszakaszokra való hivatkozással, egyenként felsorolt alaki kellékekkel el van látva, mert az id. szakasz szerint, ha az

okirat ezeknek a kellékeknek meg nem felel, az közokirat erejével nem bír. Ebből tehát megállapítható, hogy nem veszi el a közjegyzői okirat közokirati erejét, ha abból valamely olyan kellék hiányzik, mely a 68. §-ban érvényességi felételül felsorolva nincs. Ha tehát az okirat mint közokirat érvényes akkor is, ha a közjegyző annak felvételénél olyan alaki szabályt nem tartott be, melytől az okiratnak közokirati ereje függővé téve nincs, az ily módon felvett okiratba foglalt végrendelet is a törvény 82. §-a értelmében, ha az egyébként az a)–c) pontokban felsorolt kellékekkel el van látva, — érvényesnek tekintendő azért, mert az mindazokkal a kellékekkel bír, melyektől a 68. § értelmében az okiratnak közokirati ereje függ.

Ezeknél fogva, minthogy az idézett törvény 68. §-ában nincsen felhíva a törvény 66. §-a, mely azt tartalmazza, hogy a több ívből álló okirat zsinórral összefűzendő és a zsinór két vége a közjegyző pecsétjével megerősítendő, — kétségen kívül megállapítható, hogy az a körülmény, mely szerint a felvett okirat a pecsét alkalmazása tekintetében az említett előírásnak meg nem felel, — az okiratot közokirati minőségétől meg nem fosztja és mint ilyen, ha az végrendeletet tartalmaz is, a 82. § első bekezdésében előírt érvényességi kellékekkel is ellátottnak tekintendő.

A fentiekből folyóan megállapítható az is, hogy a pecsét alkalmazása nem érvényességi kellék, hanem csak óvatossági rendszabály, annak a megakadályozása végett, hogy az okirat iveri ki ne cseréltesse, és hogy az ily módon meghamisítható ne legyen.

Minthogy a jelen esetben a két ívből álló közvégrendelet alaki érvényesség szempontjából egyedül azon az alapon van megtámadva, hogy az íveket összefűző zsinór két vége a közjegyzőnek nem a törvényszéknél bemutatott hivatalos pecsétjével van megerősítve, eme hiány miatt pedig a végrendelet a fentiek szerint nem érvényesíthető, felpereseknek eziránti keresetét, mindkét alsóbiróság ítéletének a megváltoztatásával annyival inkább el kellett utasítani, mert felperesek nem is állítják, hogy az okirat iveri kicseréltettek, és hogy a végrendelet ily módon meghamisított volna, aminek ellene szól különben az eredeti végrendeleten észlelhető az a tény, hogy a végrendelet lapjai folyószámokkal és az ívek a közjegyző nedves bélyegzőjével és sajátkezű aláírásával el vannak látva. (Curia 1915. május 11. 5819. sz.)

*

176. Tőzsdebirósági alávetést tartalmazó közjegyzői okirat alapján is az illetékes rendes bíróságnál kell a végrehajtás elrendelését kérni. Ezt az illetékességet az 1874:XXXV. t.-cz.-nek a Ppé. 32. §-a által fenntartott 112. §-a határozza meg. (Budapesti kir. tábla 1915. ápr. 16. P. III. 5728. sz.)

Hagyatéki eljárás.

177. Özv. M. J.-né hagyatéki ügyében a budapesti VIII—X. ker. kir. járásbiróságnak végzésével, mely a kir. ítélőtáblának végzésével helybenhagyatván, jogerőre emelkedett, köteleztetett alperes, hogy a hagyatéki ingóknak szabadkézből történt eladása folytán kézhez vett 1424 korona 18 fillérből 931 korona 04 fillért birói letétbe helyezzen és nem adott helyet annak a kérésének, hogy ezt az összeget örökrészébe betudandólag magánál tarthassa. Felperes keresetében ennek a 931 korona 04 fillér birói letétbe helyezésére kéri alperest végrehajtás terhével kötelezni.

A kir. törvényszék felperest keresetével elutasította, mert jogi felfogása szerint a keresetindítás felesleges volt, — ugyanis a hagyatéki bíróság fenti számu végzése jogerőre emelkedett és így mi sem áll útjában a végrehajtásnak, tehát a birói letétbe helyezés kikényszerítése tekintetében újabb határozatra szükség nincs. Ez az álláspont azonban téves. A hagyatéki bíróságnak az örökösödési eljárás keretében csak oly határozata végrehajtható, amelyben törvény szerint fizetésre kötelezhet, mint pl. a leltározó közeg, kir. közjegyző ügygondnokok, bírósági végrehajtó díjának és egyéb illetményeinek fizetésére való kötelezés. Ellenben az egyes felek közt egymás irányában való kötelezések csak a jogalapot állapítják meg s az örökösödési eljárás keretében biztosítási intézkedésekre szolgálnak esetleg alapul, a kényszerintézkedés, kielégítési végrehajtás alapjául azonban nem szolgálhatnak, mint nem szolgál ilyenül maga az átadó végzés sem az egyes örökösöknek egymással szemben az örökösödésből kifolyóan vállalt s az átadó végzésben feltüntetett fizetési kötelezettségekre nézve. (Bpesti tábla 1915. ápr. G. 1527.)

Telekkönyvi rendtartás.

178. Miután a takarékpénztár a betétnek elfogadása által arra vállal kötelezettséget, hogy az általa átvett összeget az arra jogosítottnak bizonyos körülmények bekövetkezte esetén visszafizeti; az átvételről kiállított betéti könyv az adóslevél fogalmának megfelel és miután a telekkönyvi rendtartás 88. § b) pontja értelmében lejárt követelésekről szóló adóslevelekre a zálogjog előjegyzésének helye van — a szabályszerű felmondás pedig a betétkönyvre vezetett feljegyzéssel bizonyítást nyert, tekintettel arra is, hogy a betétkönyv birtokosa, illetve bemutatója az abban elhelyezett összegnek biztosítását kérni jogosult, a kir. ítélőtábla az elsőbiróság végzésének felfolyamodással megtámadott részét helybenhagyta. Nem tekintette a kir. ítélőtábla alaposnak — felfolyamodással élőnek azt a kifogását sem, hogy a moratoriumi rendeletek értelmében a tőkének csak csekély része vált esedékessé, így az azt meghaladó követelés erejéig a zálogjognak előjegyzése el sem

rendelhető, mert a moratoriumra vonatkozó kormányrendeletek a lejárt és moratorium alá eső követelésnek az érvényesítését halasztják el; a lejárt követelésnek a telekkönyvi rendelet alapján való előjegyzése pedig a követelés érvényesítésének nem tekinthető, — így azt a moratoriumi rendeletek nem tiltják. (Budapesti tábla 1915. évi április hó 15. 12032/1914.)

A közjegyzői gyakorlatot érdeklő jogesetek.

179. A felperesek által érvényteleníttetni kért írásbeli magánvégrendelet megfelel az 1876. évi XVI. t.-cz. 6. §-ában előirt érvényességi kellékeknek; mert azon a rokonsági kapcsolatnál fogva (1876. évi XVI. t.-cz. 9. §) alkalmatlan Cs. I. tanun kívül még négy tanu van aláírva, akiknek egyike a végrendeletet a többiek jelenlétében felolvasta és mint névaláíró a végrendelező nevét a végrendeleten aláírta. Az írásbeli magánvégrendeleten N. K. nem jelölte ugyan meg magát, mint végrendeleti tanut, és nem is írta alá a végrendelet szövege után irt záradékot, azonban bizonyított, hogy végrendeletet az örökhagyó bemondása alapján ő szerkesztette és az összes többi tanuk jelenlétében ő olvasta föl, a végrendeletből kitűnik a felolvasás ténye és az, hogy N. K. mint névaláíró írta a végrendelet alá a végrendelező nevét. Ilyen tényállás mellett egyedül az a körülmény, hogy N. K. a végrendeletre vezetett tanusító záradékot külön nem írta alá, nem alkalmas annak megállapítására, hogy N. K. nem mint végrendeleti tanu működött közre, mert a fentiek szerint kétségtelen, hogy N. K. a végrendelezésnél elejétől végig jelen volt, a végrendelező akaratnyilatkozatait ő foglalta írásba, s ő vezette a végrendeletre a tanusító nyilatkozatot, s a végrendelező nevét is írta mint névaláíró a végrendelet alá, ez a működése pedig őt végrendeleti tanuvá teszi annál is inkább, mert a törvény a végrendeleti tanuktól nem követeli meg, hogy aláírásuknál végrendeleti tanu minőségüket külön is kitüntessék. (Curia 1915. május 6. 4994. sz.)

*

180. Az állandó birói gyakorlat szerint a törvénytelen gyermeknek anyja után és az anyának törvénytelen gyermeke után törvényes örökösödési joga van s a m. kir. Curianak 79. sz. döntvénye értelmében a törvénytelen gyermeket végrendelet nélkül elhalt anyja hagyatékára a törvényes örökösödés joga akkor is megilleti, ha az anyának törvényes leszármazója maradt.

Kétségtelen ezekből, hogy az anya és törvénytelen gyermeke között fennálló véroközösség a túlélő részére a másik hagyatékára kölcsönös és viszonos öröklési jogot eredményez, valamint kétség-

telen az is, hogy ugyancsak a vérségi összeköttetés alapján az anya hagyatékára a törvénytelen gyermeknek törvényes egyenlő örökösödési joga van.

A jogfejlődésnek ilyen iránya mellett pedig nem lehet többé elzárkózni attól, hogy a vérségi köteléknek ez a joghatása a törvényes örökösödés tekintetében kölcsönösen és viszonosan kiterjesztessék azoknak a hagyatékára is, kik a törvénytelen gyermekkel, ennek anyja révén, vérrokonok; vagyis a gyermek törvénytelen származása magábanvéve nem gátolhatja azt, hogy ő az anyjának vele véroközösségben levő rokonával s viszont ez ő vele akár közvetlenül, akár a képviseleti elv alkalmazásával, törvényes öröklési kapcsolatban állónak vétessék, s hogy végrendelet nem léteben a törvénytelen gyermek az ő anyai vérrokonai után s viszont ezek az ő hagyatékában az izék és az ágak közelsége szerint kölcsönösen örökösödhetnek.

Erre az álláspontra helyezkedett a kir. Curia az 1915. évi január hó 13-án 2488/914. sz. a. hozott ítéletében is.

A keresethez A) alatt mellékelt haláleselfelvétellel, az E) alatti családi értesítővel és a XII. alatti árvaszéki iratokkal bizonyítva van, hogy kiskorú Cz. P. alperes Cz. S. örökhagyó egyetlen leányának Cz. J.-nak törvénytelen származású gyermeke, s hogy rajta kívül az örökhagyónak más leszármazója nincs. Es így alperest a felhozottak szerint nagyatyjának hagyatékára korábban meghalt édesanyja jogán, az örökhagyó oldalrokonaival, vagyis a felperesekkel szemben kizárólagos törvényes örökösödési jog illeti. (Curia 1915. május 12. 6261.)

*

181. Joggyakorlatunk értelmében az ajándékozás ténye az osztályrabocsátás kötelezettségét rendszerint kizárja és az ajándékozás által kedvezményezett lemenő örökös ellenérdekű örökös-társai részéről betudásra csak akkor kötelezhető, ha ellenében a betudási kötelezettségnek az ajándékozó részéről történt elrendelése bizonyított, vagy ha az ajándékozás ténye az ellenérdekű örökösök kötelezését sérti. (Curia 1915. márcz. 9. 4793/914.)

*

182. Alperesek, a keresethez csatolt közjegyzői okiratban foglalt örökösödési szerződés alapján kérelmezték az utóörökösödési jog telekkönyvi feljegyzését és pedig a felperes ingatlanára, felperesnek az említett örökösödési szerződésben tett azon halálesetre szóló rendelkezése alapján, hogy halála után elsősorban férje, B. H., ennek előbb bekövetkező halála esetén pedig férje fivérének, B. A.-nak gyermekei, az alperesek öröklék az ingatlant.

A telekkönyvi hatóság a kérelemnek helyet adott és az utóörökösödési jogot alperesek javára telekkönyvileg feljegyezte.

Jogszabály az, hogy az örökösödési jog biztosítását az örök-hagyó hagyatékára az örökösök csak a hagyaték megnyitja, tehát az örök-hagyó halála után kérelmezhetik, mert ennek bekövetkezte előtt sem hagyaték, sem erre vonatkozó örökösödési jog nem létezik, oly jogszabály pedig, amely szerint az életben levő, de halála esetére rendelkezést tevő túrni lenne köteles, hogy bele-egyezési nyilatkozata nélkül, saját vagyonára az örökösödési jog halála esetére tett rendelkezése alapján biztosítsák s ennek követ-keztében az ingatlanaira az örökösödési jog telekkönyvileg fel-jegyeztessék — nincsen.

Ebből folyóan kétségtelen, miután bekebelezési engedély adását alperesek sem vitatták, hogy a kérdéses örökösödési szerződés alapján, az életben levő felperes ingatlanára, alperesek utóörökösödési jogának telekkönyvi feljegyzésének törvényes alapja nincsen és e feljegyzésnek telekkönyvi törlését felperes jogszerűen szorgalmazhatja és ennek útjában az, hogy a telekkönyvi hatóság feljegyzést elrendelő végzését annak idejében jogorvoslattal meg-támadni elmulasztotta, nem állhat, mert a perenkívüli eljárásban szenvedett jogsérelem peres uton orvosolható és e részben tiltó jogszabály nincsen.

Ezek alapján tehát, a rendelkező rész értelmében mindkét alsóbb bíróság ítéletét megváltoztatni és felperest e részben kereseti kérelme szerint az utóörökösödési jog iránti feljegyzés telekkönyvi törlésének kérelmére feljogosítani és alpereseket ennek tülésére kötelezni kellett. (Curia 1915. május 5. 5809/1914. sz.)

*

183. Úgy a hitbérnek, mint az özvegyi jognak a házassági együttélés az alapja; a nő tehát, aki férjét elhagyta, hitbérét és özvegyi jogát csak abban az esetben követelheti, ha bizonyítja, hogy a házassági életközösség megbontására a férj adott okot. (Curia 1915. április 28. 5835.)

*

184. Az örökségről való lemondás, ha az erre vonatkozó szerződés egyébként a törvényes követelményeknek megfelel, akkor is joghatályos, ha a jogosított általánosságban, egy harmadiknak kedvezményezettként való megnevezése nélkül mond le örökösö-dési jogáról. (Curia 1915. május 6. 5833/1914.)

*

185. A kiházasítási tárgyak ági természetű vagyon lévén, azokra, illetve azok értékére az ági örökösöknek akkor is jogos igénye van, ha azok a hagyatékban természetben nincsenek is meg. Ennek folytán felperesek jogosan követelhetik, hogy az örök-

hagyónak velük közös elődökről származó kiházasítási tárgyainak, jelesen egy sifonnak, ládának, párnáknak és dunnának az örök-hagyók viszonyaihoz képest megfelelően 155 koronában felszámított értékét az elsőrendű alperes az örök-hagyó szerzeményi vagyonából a felpereseknek kiadja, miért is az alsóbíróságok ítéleteit ennyiben megváltoztatni kellett.

Egyebekben azonban a másodbiróság ítéletét azzal helyes-bitett többi indoka alapján kellett helybenhagyni azzal, hogy az eladott ági ingatlanok vételárán szerzett más ingatlan mindig szerzeményi ingatlan s így közömbös az, hogy a jelen esetben sikerült-e a felpereseknek bizonyítani azt, hogy az eladott ingatlanok csakugyan az örök-hagyó örökölt ingatlanainak a vételárából szereztettek-e? (Curia 1915. május 4. 5529/1914. P. sz.)

*

186. A hagyatéki hitelező a végrendeleti végrehajtóval a ha-gyaték tekintetében semmiféle közvetlen jogviszonyba nem kerül. Ebből folyóan bármi okból nem fizeti is ki a hagyatéki tartozást, a hagyatéki hitelező követelése kielégítése végett a végrendeleti végrehajtót meg nem támadhatja, hanem csupán az örökösök ellen léphet fel.

A végrendeleti végrehajtó az örökösök helyett birlalja és kezeli a hagyatékot, azok nevében és részére. Jogállása olyan, mint a megbizotté. Már pedig a megbizóknak a megbizás keretén belül, annak teljesítése és végrehajtása körében kifejtett tényke-déseiért harmadik személyek irányában nem a megbizott, hanem a megbizó felelős. A végrendeleti végrehajtónak is a hagyaték lebonyolítása körül ennek keretében és teljesítésében véghezvitt tényeiért, a hagyatéki hitelezők is nem őt, hanem csak az örökö-söket vonhatják felelősségre.

Erre való tekintettel az, hogy felperes az alperes végrendeleti végrehajtónál a hagyatékot végrehajtási uton le is tiltotta, és hogy ez a letiltás mikor bocsáttatott ki, közömbös, de meg azért is, mert az örökösök elleni végrehajtásnak nem az a módja, hogy a hagyatéki vagyon a végrendeleti végrehajtónál tiltatik, ami egy-értelmű azzal, mintha magánál az örökösnel tiltatnék le a hagyaték, holott letiltás útján való végrehajtásnak csak harmadik személyek elleni követelésekre lehet csak helye, de a hagyaték nem követelése az örökösnek, hanem az örök-hagyó halála pillanatától kezdve tulajdona.

Letiltásnak a végrendeleti végrehajtónál legfeljebb arra az örökösöket a végrendeleti végrehajtóval szemben megillethető köve-telésre lehet helye, melylyel a saját tartozásaként a vagyonkezelés-ből folyóan tartozik az örökösöknek. A letiltás azonban nem ily követelésre irányult.

Nem ad a hagyatéki hitelezőnek keresetőségi jogot a vég-rendeleti végrehajtóval szemben közvetlenül az a körülmény sem,

hogy a végrendeleti végrehajtó kezén állítólag még maradt oly vagyon, mely a hagyatékhoz tartozna, de abba azt be nem szolgáltatta, s el nem számolta. Mert ez alapon is a végrendeleti végrehajtó ellen csupán az örökösök léphetnek fel, akik a hagyatéki hitelezőnek ugyanezzel az állítólagos hagyatéki vagyonnal is felelősek lévén, csak tőlük követelhet, ha nem is szolgáltatott át nekik ez a vagyon a hagyatéki hitelező ennek az erejéig is, kielégítést, természetesen velük szemben bizonyítván annak fennmaradását és be nem szolgáltatását, az aztán már az örökösöknek és a végrendeleti végrehajtónak egymásközi dolga, hogy a végrendeleti végrehajtó ily vagyon kezeléséből őket ért sérelmet a végrendeleti végrehajtóval szemben orvosolják.

Ezek szerint felperesnek, az általa előadott alapon az alperes végrendeleti végrehajtó ellen kereshetőségi joga nincs, miért az elsőbíróság ítéletét a per főtárgyára vonatkozó részében az itt felhozott okokból, a perköltségre vonatkozó részében pedig saját indokaiból helybenhagyni kellett. (Budapesti tábla 1915. február 25. 3567.)

*

187. A házastársak mindegyike egymással szemben a házasság ideje alatt is szabadon és korlátlanul rendelkezhetik a tulajdonában álló dolgok felett Ennélfogva felperes, ki a közösség-megszüntetési per tárgyává tett ingatlanságok felerészének tulajdonjogát a csatolt tkvi kivonat szerint megszerezte, a tulajdonában álló emez ingatlansági hányadok felett abban az esetben is szabadon és korlátlanul rendelkezhetik, ha azokat házasságuk idején alperessel közösen szerezte és házasságuk még meg nem szűnt. A tulajdonjogban rejlő e rendelkezési hatalommal pedig velejár az a jogosultság is, hogy a közös tulajdonban álló ingatlanságokra nézve mindegyik társtulajdonos a többi társtulajdonossal szemben a közösség megszüntetését követelheti, minélfogva a jelen közösségmegszüntetési keresetnek is helyt kellett adni. Alaptalan alperesnek az a kifogása, hogy a keresetet időelőttiség okából el kellene utasítani azért, mert a közös ingatlanságokat ő és neje házasságuk idején együtt szereztek, azok tehát közszerzeményükhöz tartoznak, a közszerzemény megosztását pedig a házastárs a házasság fennállása alatt nem követelheti. Alaptalan ez a kifogás azért, mert a fentiek szerint a közös ingatlanságok felerésze felperes javára lett telekkönyvileg bejegyezve, a tulajdonjog bejegyzésével pedig a felperes korlátlan és mindenki ellen, tehát saját tulajdonostársa ellen is érvényesíthető jogot szerez, melylyel szabadon rendelkezhetik, s így kétségkívül megilleti az a jog is, hogy a tulajdonközösség megszüntetését követelhesse, amely jogának az érvényesítése ellen nem szolgálhat akadályul az, hogy a tulajdonostársak egyszersmind házastársak és hogy a házassági kötelék közöttük felbontva nincs. (Curia 1915. márczius 9. 4502. sz.)

*

188. A házassági viszony fennállása házastársat nem akadályozza abban, hogy saját külön vagyonából a másik házastársnak ajándéku adott ingatlanokat a magánjog elvei szerint, adott esetben vastag hálátlanság okából visszakövetelhesse. (Curia 1914. nov. 19. 1186/1914. P. sz.)

*

189. A felek között házassági vagyoni viszonyaik szabályozása tekintetében létesített közokiratban foglalt egyezség tartalma szerint, az alperes felperesnek az összes ott említett igényei fejében kötelezett 10,000 K-ból 6000 K-t a házassági bontóper befejezése után csak arra az esetre tartozik megfizetni, ha felperes a válóper befejezése ellen akadályokat nem gördít. A házasság erkölcsi jellegével nem fér meg, hogy a házastársak annak fenntartását vagy felbontását az egymásnak nyújtott anyagi előnyöktől tegyék függővé. Az olyan megállapodás tehát, mely szerint valamelyik házastárs arra kötelezi magát, hogy a másik házastárs által megindítandó házassági per befejezése ellen bizonyos jogvesztés terhe alatt akadályokat gördíteni nem fog, lényegileg a házasságnak kölcsönös beleegyezéssel leendő megszüntetésének tekintete alá esik, ez pedig a kifejtettek szerint az erkölcsi fogalmakba ütközvén: joghatályosnak el nem ismerhető. Ebből folyólag, minthogy a felek között létrejött „egyezség“ a dolog természeténél fogva és a felek által célba vett akaratukhoz képest csak egységesen állhat meg: az egyezség a most per tárgyát tevő ideiglenes nőtartás körüli jogvita alapjául sem fogadható el és így eme jogvita eldöntésénél az általános anyagi jogi elvek szolgálnak irányadókul. (Curia 1914. okt. 29. 1914. G. 157. sz.)

*

190. Honoratiorok közt a férj tekintendő főszerzőnek és a nő közszerzői joga csak úgy állapítható meg, ha a férj a nőnek ezt e jogát elismerte vagy a szerzés alapja a nő vagyona volt. Abból a körülményből, hogy a felek a házasságuk alatt megtakarított pénzt együtt vitték be a takarékegyletbe és hogy alperesnek saját intézkedésére a betétkönyvek mindkettőjük nevére lettek kiállítva, amivel a betétek közössége külsőleg is jeleztetett, megállapított, hogy a férj a nőnek a betétekre vonatkozó közszerzői jogát elismerte. A közszerzeményhez való jog hálátlanság címén meg nem szüntethető. (Curia 1914. május 14. 4947. sz.)

*

191. A közszerzeményhez való jog nemcsak a házassági kötelékben, hanem a házastársak életközösségében is találva jogalapját, az életközösség megszűnése után, amint a különélő házastársnak nincs közszerzői joga arra a vagyonra, amit a másik a különválás után saját tevékenységével megszerzett, épen úgy

nem lehet hátrányára az sem, ha a másik fél a különváláskor megvolt közös vagyon állagát az ő hozzájárulása nélkül egyoldalúlag csökkentette.

Ebből folyólag, habár a közszerzeményhez való jogigény csak a házassági kötelék megszűnte után érvényesíthető, abban az esetben, ha a házastársak az életközösséget egymás között már korábban megszüntették s a házassági kötelék megszűnése előtt egymástól állandóan különválva éltek, a közszerzemény kiszámításának alapjául az a vagyoni állapot szolgál, mely az életközösség megszűntetésekor fennállott. (Curia 1914. nov. 26. 2376. sz.)

*

192. A házastárs által a házasság alatt elajándékozott vagyon értékét a közszerzemény megállapítása végett a házastárs különvagyonából kell leszámítani. (Curia 1914. december 1. 2425/914. P. sz.)

*

193. Oly esetben, amidőn az utalványozottat a kiállított utalvány közlése mellett az utalványos közvetlenül értesíti s ezáltal az utalványozás megtörténtét kellően igazolja, az utalvány az engedmény jogi természetét ölti magára, így az utalványozott az utalványozónak utóbb tett egyoldalú kijelentésére az utalványban foglalt meghagyást figyelmen kívül nem hagyhatja. (Curia 1914. nov. 4. 1677/1914. P. sz.)

*

194. A biztosított megélés esetére önmagát, halál esetére jegyesét akként nevezte meg kedvezményezettül: „leendő nőm Z. A.” A házasság a biztosított bekövetkezett halála miatt nem jött létre. Kimondatott, hogy a biztosított jegyesét csak arra az esetre kívánta kedvezményezettül tekinteni, amennyiben ez az ő halálakor az örökhagyó neje lett volna, ellenkező esetre pedig szülei javára kötötte a biztosítási szerződést. (Curia 1914. szeptember 29. 1088/1914.)

*

195. A váltóbirtokos jogosítva van ugyan a váltót a váltóforgalomban szokásos módon telepíteni, de ha ezzel a joggal egyszer már élt és a váltót az azon volt korábbi telepítéssel már kitöltötte, a váltónak ezt a tartalmát, erre vonatkozó megegyezés hiányában, nincs jogosítva utólag megváltoztatni, illetőleg a korábbi telepítést törölni és a váltót újabban, a váltóforgalomban különben is nem szokásos módon, idegen községbe, harmadik személynél telepíteni. (Curia 1915. február 11. 664/1914.)

*

196. A községi előjáróság által eszközölt árverés is a K. T. 347. §-ában említett hiteles személy közbenjövete mellett megtartott nyilvános árverés hatályával bir. (Curia 1915. márcz. 11. R. P. IV. 128/1914.)

*

197. Abból, hogy a postatakarékpénztári betét az 1885. évi IX. t.-cz. 19. §-a szerint a betevő vagy annak jogutódja, illetve meghatalmazottja kezébe fizetendő vissza, csak az következik, hogy a postatakarékpénztár nemcsak jogosítva van a betevő neve alatt jelentkező egyén személyazonosságát vizsgálat tárgyává tenni, hanem ez a fenti törvénycikk alapján kibocsátott rendeletekben meghatározott módon teljesítendő kötelességét is képezi. De ez nem jelenti azt, hogy az előirt óvintézkedések betartása és a kellő gondosság kifejtése mellett eszközölt kifizetés esetében a postatakarékpénztárt oly egyének visszaéléseiért is felelősség terhelné, akik az ő alkalmazottjai közé nem tartoznak. Nyilvánvaló ez a 3314/1895. eln. K. M. sz. rendelet 53. §-ából is, mely szerint a kifizetés a nem hitelesített, tehát könnyen meghamisítható meghatalmazás bemutatása ellenében is joghatályosan teljesíthető.

És minthogy a tényállás szerint az alperes közegei a kifizetés körül, a szabályoknak megfelelően, kellő gondossággal jártak el, ellenben a felperest, aki jelszó nélkül helyezte el a betétet és aki maga adta ki a könyvecskét a szóbanforgó harmadik személynek, gondatlanság mindenesetre terheli: felperest keresetével el kellett utasítani. (Curia 1915. április 29. G. 1545. sz.)

*

198. Az árverési vétel nem esik az 1908. évi LVII. t.-cz. 1. §-ában meghatározott szerződési vétel fogalma alá; ennél fogva az árverési vevőnek vagy jogutódának az árverezett üzlet tartozásaiért való felelősségét csak akkor lehet megállapítani, ha a hitelező az árverési vételnek szinlegességét és az üzletátruházási törvény kijátszására irányuló célzatát bizonyítja. (Curia 1915. ápr. 27. 1102. sz.)

*

199. Az eldöntendő kérdés az, hogy az ingatlan eladása után kivetett csatornázási járulék megtérítését a vevő az eladótól követelheti-e abban az esetben, ha a csatornázás maga az ingatlan eladása előtt már elkészült. A szóbanforgó csatornázási járulék kivetése a Budapest székesfőváros 164/1906. Kgy. sz. szabályrendelete értelmében történt. Ennek a szabályrendeletnek értelmében a csatornázási járulék a munkálat befejezése után annak hatósági átvételétől számított 18 hónap alatt kivetendő (14. §) és arra vettetik ki, aki a kivetés idejében az ingatlan tulajdonosa (15. §), továbbá amellet, hogy azoknak, akiknek terhére kivetik, az személyes tartozásuk, magát az ingatlant terhelik, amely után kivetették és közadók módjára hajtják be. (16. §) Ezekből a rendelkezésekből kitűnik, hogy a szóbanforgó járulék az ingatlannak

oly terhe, amelyet a kivetéskor tulajdonosként szereplő fél tartozik viselni, addig azonban, amíg ki nem vetik, még esedékes köztehernek tekinteni nem lehet. Ennek a járuléknak jogalapja a kivetés és nem a munkálat befejezése. A munkálatot nem az ingatlan tulajdonosa részére készítik, a csatorna annak valamely része nem az ingatlan tulajdonosáé és a járulékfizetés csak a köz szempontjából készült munkálatköltség fedezésének módja, amelyet a székesfőváros az ingatlannak a kivetéskor meglevő tulajdonosára hárít és az ingatlan dologi teherként állapított meg. Minthogy a szóbanforgó járuléknak, mint közteher, ilykép a kivetéssel keletkezik, az irányadó tényállás szerint pedig a fennforgó esetben a kivetés már az ingatlan eladása után a felperessel, mint akkori tulajdonossal szemben történt, a járulékot a felperes köteles viselni, és annak megtérítését az alperesektől, mint a csatorna elkészültekor volt tulajdonosoktól, nem követelheti. Azt ugyanis, hogy alperesek a járuléknak fizetését magukra vállalták, — a felperes elő nem adta, abból pedig, hogy az eladáskor az ingatlan csatornázott volta szóba került, még nem következik, hogy a vevő a vételárban a csatornázási járuléknak összegét is megfizette az eladónak, mert az, hogy az ingatlan mentén a közcsatorna megvan, tekintet nélkül arra, hogy a járuléknak ki van-e fizetve, már magában is az ingatlan értékét növelő előny. Arra az álláspontra, hogy a járulékot illetően az eladók a vevőt megtévesztették, az iratok szerint a felperes sem helyezkedett, a felperesnek az alperesekkel szemben érvényesíthető tévedéséről pedig nem lehet szó, mert a felperes a csatornázási járulékot, mint közterhet illetően a felvilágosítást a hatóságnál megszerezte. (Curia 1915. ápr. 23. 3293. sz.)

Adó- és illetékügyek.

(A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának határozatai.)

200. A panaszosok között létesült házassági szerződés 1. pontja szerint a feleség 250.000 korona értékű vagyona külön vagyonnak tartatván fenn, ez a házastárs arra vállalt kötelezettséget, hogy az édes atyja kezelése alatt maradó vagyon évi 5%-os kamatainak megfelelő összeget juttat a közös háztartás költségeinek fedezéséhez férje kezébe.

Ez a megállapodás kizárván, mintha maga a 250.000 korona értékű vagyon hasznélvezete ruházott volna át a férjre, alapos a panasz, hogy e vagyonérték tévesen vétetett alapul az illetéki díjjegyzék 43. tételében meghatározott II. fokú illeték kiszabásánál.

A jogügylet szóbanforgó rendelkezése szerint a 250.000 korona vagyonérték 5%-át kitevő évi összegnek, tehát évente 12.500 koronának a férj részére hasznélvezetül átruházásáról van

szó, tehát az illetéki díjjegyzék említett tétele alatt meghatározott illeték kiszabásánál ez az évi összeg és pedig az illetékszabályok 61. § c.) pontja szerint annak tízszerese veendő alapul. (15564/1914. P. sz.)

*

201. A laküresedést írásban, külön kell bejelenteni, s a házbérvallomási ívben tett ilyen bejelentés nem elegendő. (820/1915. P. sz.)

*

202. A kávéházi berendezésért fizetett bérösszeg az 1875. évi XXII. törvény 1. §-ának első bekezdése alapján jogosan vétetett tőkekamat és járadékadó alá. (39497/1914. P. sz.)

*

203. Ha a lakbér részben bevehetetlen, a házbéradót csak a tényleg befolyt és a perköltségek levonása után fenmaradó bérjövedelem után lehet kivetni. (821/1915. P. sz.)

*

204. A lakó által a háztulajdonosnak fizetett üvegbiztosítási díjat a házbérhez hozzá kell számítani. (1688/1915. P. sz.)

*

205. Nem lehetett a panasznak helyet adni a kir. pénzügyigazgatóság végzésében előadott okokon felül még azért sem, mert az vitátlan tény, hogy a panaszos által S. Zsigmondtól cserébe átvett ingatlannak az 1887. évi XLV. t.-cz. 4. §-a értelmében a háznak 17.365 korona nyers házbérjövedelme alapján az 1911. évi X. t.-cz. 2. §-a szerint kiszámított törvényes legkisebb értéke 225.745 korona; míg a panaszos által ezért cserébe adott háznak, önmaga által bevallott becsértéke 80.000 korona; s ennél fogva tekintettel arra is, hogy a panaszos által átvett cseretárgy értékeül a szerződés megállapodásaiból, a vallomásokból és teherátvállalásokból kombinálható becsértéke az előadott minimálisnál csekélyebb, kétségtelen, hogy az illetéki díjjegyzék 24. tétel „Csereszerződések“ vezérszó 1. jegyzete értelmében a panaszosnak, mint a nagyobbik becsű ingatlan átvevőjének terhére 4³/₁₀⁰/0-os átruházási illetéket helyesen rótták ki attól a 185.740 koronára kikerekített összegtől, mely a kisebb — 80.000 korona értékű tárgy félértékének, a nagyobb, 225.745 korona minimális értékű — tárgy ezen értékéből való levonása után fenmarad. Áll ez annál inkább, mert egyrészt az 1887. évi XLV. t.-cz. 4. §-ának utolsóelőtti bekezdésében foglalt és a különböző minőségű ingatlanok együttes

átruházás esetében a vegyes értékelés alkalmazását tiltó rendelkezés, a csereügyletek tárgyainak értékelésére nem vonatkozatható, mivel csereügyleteknél, a cserélt dolgokat illetőleg nem együttes, hanem kölcsönös átruházás esete forog fenn és mindegyik cserélő fél ingatlanai egymástól függetlenül értékelendők; s mert másrészt a panaszos panasziratában semmiféle oly elfogadható adatot vagy bizonyítékot nem szolgáltatott, mely a terhére kivetett átruházási illeték helyességét megdönthetné. (8916/1914. P. sz.)

*

206. Ha a bérleti szerződés csak egyes ingatlanokra nézve szűnik is meg a szerződéses idő lejárta előtt, az erre a részre eső illeték arányos törlésének helye van. (16181/1914. P. sz.)

*

207. Az illeték összegét azonban le kellett szállítani, mert az örökösödési eljárásról szóló 1894. évi XVI. törvény végrehajtása tárgyában kiadott igazságügyministeri rendelet 82. §-a értelmében a bélyegjegyekkel le nem rótt öröklési illetéket fölemelt összegben csak akkor lehet követelni, ha azt az örökös a bíróság felhívására sem rója le, ilyen felhívást pedig a panaszos a hagyatéki iratok szerint nem kapott. (20832/1912. P. sz.)

*

208. Ha a bérleti szerződésben a bérbeadó a bérlőt feljogosítja arra, hogy a bérletet a meghatározott bérleti idő lejárta után meghosszabbíthassa, a meghosszabbítás idejére eső illetéket is ki kell ugyan szabni, de annak beszedését a feltétel bekövetkeztéig függőben kell tartani. (20524/1914. P. sz.)

*

209. Az idegen telken emelt épület átruházása után is 4·30/0 illeték jár. (4391/1915. P. sz.)

*

210. Nem lehetett a panasznak helyet adni a panaszolt határozatban foglalt és a bíróság által is elfogadott okokon felül még azért sem, mert az 1911. évi X. törvény 2. §-ának a törvényszerű legkisebb becsérték alapulvételét kötelezővé tevő rendelkezése kivétel nélkül minden vagyónátruházásra, tehát a bírói árverésen vett ingatlan megszerzésére is vonatkozik, továbbá még azért sem, mert a törvény idézett szakaszának világos rendelkezésével szemben a helyhatóságnak eltérő becslése figyelembe nem vehető. (20691/1914. P. sz.)

Közlemények.

A kassai kir. közjegyzői kamara 1915. augusztus 22-én tartotta rendes évi közgyűlését tagjainak élénk részvétele mellett. A tisztujtáson megválasztottak: elnökké *Szmrecsányi László* udv. tan. kassai, alelnök és titkárrá *dr. Kovaliczky Elek* sátoralja-újhelyi, választmányi tagoknak *Bradács Gyula* ungvári, *Medveczky Sándor* rimaszombati, választmányi póttagoknak *dr. Roth László* késmárki és *dr. Petrik Igor* tornai kir. közjegyzők, fegyelmi bírósági rendes tagokul *Szmrecsányi László* kassai és *dr. Sarló Vendel* abaujszántói, póttagokul *dr. Keczer Ákos* mezőkövesdi és *dr. Wesselényi Mátyás* iglói kir. közjegyzők, kamarai segédtitkárrá *dr. Roth László* késmárki kir. közjegyző.

*

Hagyatéki osztálykivonatok. A 37000/1915. I. M. szám alatt közzétett hivatalos igazságügyministeri közlemény a járásb. ügyv. szab. 172. §-ának értelmezéséül kimondja, hogy „a hagyatéki osztályt tartalmazó jegyzőkönyvekről a kir. közjegyző által az 1912: VII. t.-cz. 29. §-a értelmében készített kivonatokat a kir. közjegyzőnek nem kell hitelesítő záradékkal ellátnia.“

*

A hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvek illetéke. (Beküldte *dr. Nagy Rezső* bethleni kir.-közjegyző.) Közlönyünk április—május havi kettős számában egy közlemény a pénzügyminister 19895—IV/1915. számú rendeletére utalással azt tárgyalja, hogy a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvek illetéke megváltozott, amennyiben azok a hagyatéki cselekvő állapotának értékéhez képest 50 fillér, 1 korona, 1 korona 50 fillér és 2 korona bélyegekkel látandók el. Ezen közlemény nagyon alkalmas arra, hogy a kir. közjegyzőből a rémület érzetét váltsa ki, hogy f. év január hó 1-től kevesebb bélyeget rovatott le a felekkel és sok birságot kell fizetnie. Ennek eloszlása céljából azon nézetnek adok kifejezést, hogy mindazok, kik abban a nézetben vannak, hogy a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvek bélyegfokozata megváltozott s illetve emelkedett, tévedésben vannak, mert a bélyegfokozat megváltozása nem vonatkozik a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvekre s a hivatolt pénzügyministeri rendelet nem vonatkozhatik a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvek bélyegscálájának felemelésére. A kérdéses rendelkezés kizárólag csak a polgári perrendtartással szabályozott eljárásokban* felvett iratokra, jegyzőkönyvekre stb. vonatkozik; a kir. közjegyzők által felveendő hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvek illetékének lerozására továbbra is a régiekben foglalt rendelkezések irányadók.

* A törvénykezési illetékről szóló 1914: XLIII. t.-cz. 1. § 1. pontja „a polgári perrendtartással szabályozott eljárásokban“, 2. pontja ellenben „egyéb bírói eljárásokban“, tehát a hagyatéki eljárásban előforduló „beadvány és jegyzőkönyv“-re is vonatkozik.

Szerk

Minthogy pedig a polgári perrendtartással szabályozott eljárások között egyáltalán nem találjuk a hagyatéki eljárást, az ezzel kapcsolatos iratok, jegyzőkönyvek bélyegilletéke újabb szabályozást sem nyerhetett.

*

Központi végrendeleti kataszter. Bécsben az igazságügy-ministeri rendeleti közlöny f. é. május hó 29-iki számának közlése szerint egyesület alakult, mely feladatául a végintézkedésekről való kataszter vezetését tűzte ki. Ezáltal eleje vétetnék annak, hogy egy végrendelet, amint az ma gyakran előfordul, az örökösök és a hatóságok előtt ismeretlen maradjon és feledésbe menjen. Mindenekelőtt tehát a közjegyzők és ügyvédek közreműködésére számít az egyesület, akiknek az általuk őrizetbe vett végrendeleteket be kellene jelenteniük az egyesületnél. Ugyanezt természetesen megtehetik saját érdekükben maguk a végrendelezők is. Az egyesület nyilvántartja a haláleseteket és akár megkérdezésre, akár anélkül is bejelenti a hagyatéki bíróságnál, vajjon az elhunyt után maradt-e és hol található végrendelet? Az értesítés a hatóságoknak díjtalanul adatik, az érdekeltektől, ha végrendelet maradt, 2 K díj szedetik. A pénzügyminister az egyesület bírósági beadványainak illetékmentességet biztosított. Az intézmény, mely külföldön már több helyen alkalmazásban van, kétségtelenül hiányt pótol, kérdés azonban, vajjon a végrendeletek elkallódásának ily módon való elkerülése másfelől nem vonja-e maga után a végrendeletek alkotásának bizonyára nem kívánatos nyilvánosságra kerülését? A magábanvéve helyes intézménynek tehát elsősorban nem szabadna magánjelleggel bírnia, hogy visszaélésekre ne vezessen.

*

A szombathelyi kir. közjegyzői kamara tagjai sorában gyűjtött 1000 K-val a Vörös Kereszt-Egylet alapító tagjai közé belépett.

*

Személyi hírek. *Dr. Kubinyi János* nagyrőczei kir. közjegyző, népfölkelő főhadnagy a harcztéren szerzett betegség folytán 43 éves korában június hó 25-én hősi halált halt.

Dr. Gyarmathy Ernő borosjenői, *Kuna Jenő* kevevárai, *Farkas Béla* dévai, *dr. Gelletich Miklós* fiumei és *dr. Sáray Bertalan* técsői kir. közjegyzők elhaláloztak.

Dr. Brósz László kassai gyakorló ügyvéd Kassára, *dr. Gavallér Aladár* máramarosszigeti gyakorló ügyvéd Abádszalókra, *dr. Ertsey Péter* budapesti gyakorló ügyvéd Derecskére, *dr. Baranyi Antal* temesvári kir. közjegyzőhelyettes Kevevárára, *dr. Ring Béla* aradi gyakorló ügyvéd Vingára és *dr. Guthy János* técsői gyakorló ügyvéd Técsőre kir. közjegyzőkké kinevezettek.

Dr. Nagy Péter zentai kir. közjegyző Kulára, *Csaba Sándor* abádszalóki kir. közjegyző Zentára és *dr. Susich István* körösbányai kir. közjegyző Nagybecskerekre áthelyeztettek.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Felelős szerkesztő:	Szerkesztőség és kiadó- — hivatal —
Egész évre . . . 10 kor.	Dr. HOLITSCHER SZIGFRID	Budapest, VI, Andrassy-út 1.
Félévre 6 „	budapesti kir. közjegyző.	

Tartalom. A magyar közjegyzői intézmény története — A csőd-törvény reformja. — Közjegyzői sérelmek dióhéjban. — Tolna vármegye közigazgatási bizottsága és a jegyzők. — Felsőbírósi határozatok. — Közlemények.

A magyar közjegyzői intézmény (1874:XXXV. és 1886:VII. törvénycikkek)

története.

Irta: **Rupp Zsigmond**, budapesti kir. közjegyző.

(Folytatás.)

Ami a közjegyzők számának és székhelyének kérdését illeti, a Bittó-féle törvényjavaslat szerint a szakbizottság hozzájárulása mellett minden egyes járásbírósi székhelyére legalább egy-egy kir. közjegyzői állásnak szervezése tervezetett.

A kormányjavaslat azonban a közjegyzők számának és székhelyének megállapítását az igazságügyminister részére tartotta fenn, amihez a parlament is hallgatag hozzájárult.

Érdemesnek tartjuk azonban e helyütt azt a tényt leszegezni, hogy a közjegyzői törvény életbeléptetése idejében (1875-ben)